

TSFS09 – Modelling och Reglering av Motorer och Drivlinor (MoDr)

Fö 3 – Arbetsprinciper, termodynamik och modeller för motormoment

Lars Eriksson - Kursansvarig

Fordonssystem, Institutionen för Systemteknik
Linköpings universitet
lazer@isy.liu.se

September 5, 2018

Innehållsförteckning

Repetition
Luft och bränsle
Modellvalidering

Arbetsprinciper och Momentgenerering

Sammanfattning av termodynamiken

Motor cykelräkning

Motor, mer om arbetsprinciperna

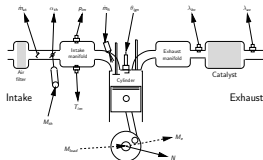
1 / 36

2 / 36

Luft och bränsle → Arbete och emissioner

Medelvärdesmodellering

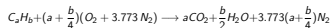
Samband mellan aktuator och sensorer samt sensorer inbördes.

3 / 36

Förbränning och stökiometri

- ▶ Perfekt förbränning av ett kolväte

- ▶ Stökiometriskt luft/bränsle-förhållande

$$(A/F) = \frac{m_a}{m_f} \text{ och } (A/F)_s = \frac{(a + \frac{b}{4})(2 \cdot 16.00 + 3.773 \cdot 2 \cdot 14.007)}{12.01 a + 1.008 b}$$

- ▶ Normaliserat luft/bränsle-förhållande

$$\lambda = \frac{(A/F)}{(A/F)_s} = \frac{\frac{m_a}{m_f}}{(A/F)_s} \text{ och } \phi = \frac{1}{\lambda}$$

Frigjord värme och en enkel modell

$$Q = \min(\lambda, 1) \cdot m_f \cdot q_{LHV}$$

4 / 36

Modellsammanfattning 1(3)

Gaspedalstolkning och trottelposition

$$\alpha_{ref} = u_{pedal} \quad \text{där } u_{pedal} \in [0, 1]$$

$$\alpha = H_{\alpha}(s) \alpha_{ref}$$

Luftflöde in i insugsröret

$$\dot{m}_{at}(\alpha, p_{amb}, T_{amb}, \Pi) = \frac{p_{amb}}{\sqrt{R T_{amb}}} \cdot A_{th}(\alpha) \cdot C_{th}(\alpha) \cdot \Psi(\Pi)$$

Luftflöde in i cylindern

$$\dot{m}_{ac}(N, p_{im}, T_{im}) = \eta_{vol}(N, p_{im}) \frac{p_{im} V_d n_{cyl} N}{R T_{im} n_i}$$

Tryckkuppbyggnad i insugsröret

$$\frac{dp_{im}}{dt} = \frac{R T_{im}}{V_{im}} \frac{dm_{im}}{dt} = \frac{R T_{im}}{V_{im}} (\dot{m}_{at} - \dot{m}_{ac})$$

5 / 35

Modellsammanfattning 2(3)

Flöde genom katalysator och avgassystemet (inkompressibel turbulent)

$$\dot{m}_{cat} = C_3 \sqrt{\frac{p_{em} \Delta p}{R T_{em}}}$$

Gasflöde från motorn

$$\dot{m}_{cyl} = \dot{m}_{ac} + \dot{m}_{fc}$$

Tryckkuppbyggnad i avgasröret

$$\frac{dp_{em}}{dt} = \frac{R T_{em}}{V_{em}} \frac{dm_{em}}{dt} = \frac{R T_{em}}{V_{em}} (\dot{m}_{cyl} - \dot{m}_{cat})$$

Avgastemperatur ...

6 / 35

Modellsammanfattning 3(3)

Bränsleinjektor - Port inspr.

$$\dot{m}_{fi} = C_1 N (t_{inj} - t_0(u_{batt}))$$

Bränslefilm

$$\frac{dm_{fp}}{dt} = X \dot{m}_{fi} - \frac{1}{\tau_{fp}} m_{fp}$$

$$\dot{m}_{fc} = (1 - X) \dot{m}_{fi} + \frac{1}{\tau_{fp}} m_{fp}$$

λ till motor

$$\lambda = \frac{\dot{m}_{ac}}{\dot{m}_{fc}} (A/F)_s$$

Gasblandning & Transportfördörjning

$$\frac{d}{dt} \lambda_{exh}(t) = \frac{1}{\tau_{mix}} (\lambda(t - \tau_d(N)) - \lambda_{exh}(t))$$

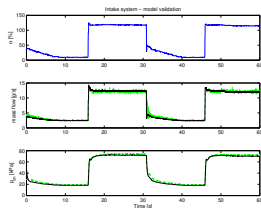
Sensordynamik

$$\frac{d}{dt} \lambda_s(t) = \frac{1}{\tau_{\lambda}} (\lambda_{exh}(t) - \lambda_s(t))$$

Bränsleinjektor - Direkt inspr.

$$\dot{m}_{fc} = C_1 N (t_{inj} - t_0(u_{batt}))$$

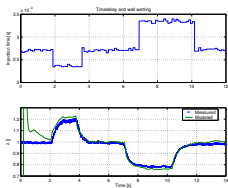
Insugsrör – Modellvalidering

7 / 35

8 / 35

(A/F) Bränslets väg – Modellvalidering

–Glöm inte bort att sätta initialvärden!

9 / 36

Innehållsförteckning

Repetition

Arbetsprinciper och Momentgenerering

Arbetscykeln

Grundläggande begrepp

Termodynamik

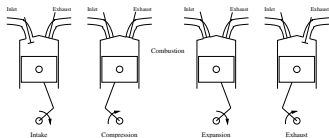
Sammanfattning av termodynamiken

Motor cykelräkning

Motor, mer om arbetsprinciperna

10 / 36

Fyrtaktsprincipen

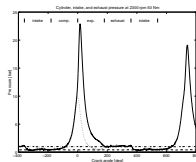

En cykel = 2 varv = 4π

11 / 36

Indikatorordigram

Indikatorordigram – Cylindertryck som funktion av vevaxelvinkel θ

12 / 36

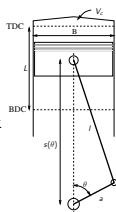
Motorgeometri ⇒ Volym

Cylinder bore	B
Connecting rod length	l
Crank radius	a
Piston stroke	$L = 2a$
Crank angle	θ
Clearance volume	V_c
Displaced volume	$V_d = \frac{\pi B^2 L}{4}$

$$r_c = \frac{\text{maximum cylinder volume}}{\text{minimum cylinder volume}} = \frac{V_d + V_c}{V_c}$$

$$V(\theta) = V_c + \frac{\pi B^2}{4} (l + a - s(\theta))$$

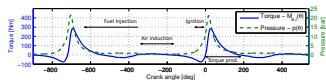
$$s(\theta) = a \cos \theta + \sqrt{l^2 - a^2 \sin^2 \theta}$$

13 / 36

Cylindertryck och momentant moment

Tryck och moment från en cylinder, pulsationer ger varvtalsvariationer (Mätning i labbet och koppling till diagnos).

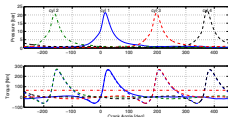

Fler cylindrar och svänghjulet smetar ut variationerna

14 / 36

Cylindertryck och momentant moment

Flera cylindrar

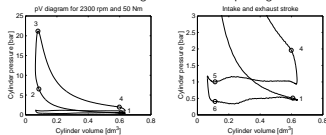
Medelvärdesmodellens och motorns moment:

$$M_e = \frac{1}{4\pi} \int_0^{4\pi} M_{cyl}(\theta) d\theta - M_f = \frac{1}{4\pi} \oint p(V) dV - M_f$$

15 / 36

Indikatordiagram

Samma indikatordiagram omräknat till pV-diagram

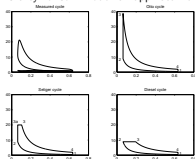
Varför pV-diagram?

–Arbetet kan räknas fram genom $W = \oint p dV$

16 / 36

Cykler

Termodynamiska cykler som modell av uppmätt indikatorgram

Viktigt att göra skillnad på:
Ottomotor $\neq$ Ottocykel

Dieselmotor $\neq$ Dieselykel

17 / 36

En kort sammanfattning av termodynamiken

Mass specifika storheter – små bokstäver

$$v = \frac{V}{m}, q = \frac{Q}{m}, u = \frac{U}{m}, h = \frac{H}{m}, w = \frac{W}{m}$$

Ideal gas

$$pV = mRT$$

$$pv = RT$$

1:a Huvudsatsen

$$dQ = dU + dW$$

$$dq = du + dw$$

Rev. arbete

$$dW = p dV$$

$$dw = p dv$$

Entalpi

$$H = U + pV$$

$$h = u + pv$$

1:a H. (igen)

$$dH = dU + dpV + p dV$$

$$dh = du + dpv + p dv$$

Värmekapacitet

$$dQ = dH - V dp$$

$$dq = dh - v dp$$

$c_v = \left(\frac{dQ}{dT}\right)_v$

$$c_v = \left(\frac{dq}{dT}\right)_v$$

$$c_p = \left(\frac{dQ}{dT}\right)_p$$

$$c_p = \left(\frac{dq}{dT}\right)_p$$

Samband:

$$du = c_v dT$$

$$dh = c_p dT$$

Ratio of specific heats

$$\gamma = \frac{c_p}{c_v}$$

$$\gamma \in [1.2, 1.4]$$

18 / 36

Innehållsförteckning

Repetition

Arbetsprinciper och Momentgenerering

Sammanfattning av termodynamiken

Termodynamiska system, processer, och cykler

Motor cykelräkning

Motor, mer om arbetsprinciperna

19 / 36

En kort sammanfattning av termodynamiken

▶ Alla gaser vi räknar på i kursen är ideala.

▶ Ideala gaslagen $pV = mRT$ och $pV = n\bar{R}T$ $R = \frac{\bar{R}}{M}$

▶ $\bar{R} = 8.3143$ [J/mol K] universella gaskonstanten,
 $R = \bar{R}/M$ [J/kg K] gaskonstanten.

▶ För en ideal gas gäller $c_p - c_v = R$
(utgå från $h = u + pv$ och $pv = RT$)

▶ Kan med $\gamma = \frac{c_p}{c_v}$ få följande uttryck $c_v = \frac{R}{\gamma-1}, c_p = \frac{R}{1-1/\gamma}$

▶ Alla gaser vi räknar på har c_p och c_v konstanta.

20 / 36

Termodynamiska system och processer

System

- ▶ Isolerat
- ▶ Slutet
- ▶ Öppet

Processer

- ▶ *Isobar*: samma tryck $dp = 0$
- ▶ *Isokor*: samma volym $dV = 0$
- ▶ *Isoterm*: samma temp. $dT = 0$
- ▶ *Adiabatisk*: inget värmeutbyte $dQ = 0$
- ▶ *Reversibel*: $dW = p dV$
- ▶ *Isentropisk*: adiabatisk + reversibel (den bästa processen)

21 / 36

Isentropisk kompression och expansion – Ideal gas

Isentropisk betyder

- ▶ Ingen värmeöverföring $dq = 0$
- ▶ Reversibel process $dw = p dv$

–Söker samband som beskriver hur tillståndet förändras under processen

Utgå från 1:a Huvudsatsen

$$dq = du + dw \Rightarrow 0 = c_v dT + p dv$$

Ideal gas $p = \frac{RT}{v}$:

$$c_v dT = -\frac{RT}{v} dv \Leftrightarrow \frac{1}{T} dT = -\frac{R}{c_v} \frac{1}{v} dv \Leftrightarrow$$

$$\frac{1}{T} dT = -\frac{c_p - c_v}{c_v} \frac{1}{v} dv \Rightarrow \int_{T_1}^{T_2} \frac{1}{T} dT = -(\gamma - 1) \int_{v_1}^{v_2} \frac{1}{v} dv$$

22 / 36

Isentropisk kompression och expansion – Ideal gas

$$\int_{T_1}^{T_2} \frac{1}{T} dT = -(\gamma - 1) \int_{v_1}^{v_2} \frac{1}{v} dv \Rightarrow \ln T_2 - \ln T_1 = -(\gamma - 1)(\ln v_2 - \ln v_1)$$

$$\frac{T_2}{T_1} = \left(\frac{v_1}{v_2}\right)^{\gamma - 1}$$

$$\left[T = \frac{pV}{R}\right] \Rightarrow \frac{p_2}{p_1} = \left(\frac{v_1}{v_2}\right)^{\gamma} \Leftrightarrow p_2 v_2^{\gamma} = p_1 v_1^{\gamma}$$

$$\left[v = \frac{RT}{p}\right] \Rightarrow \frac{T_2}{T_1} = \left(\frac{p_2}{p_1}\right)^{\frac{\gamma - 1}{\gamma}}$$

Viktigaste ekvationen

$$p v^{\gamma} = \text{konstant}$$

23 / 36

Isokor process (konstant volym) – t.ex. förbränning

- ▶ Frigjord energi från bränslet

$$Q_{in} = \min(\lambda, 1) \cdot m_f \cdot q_{LHV}$$

- ▶ Konstant volym $dV = 0$
- ▶ 1:a huvudsatsen (energiekvationen)

$$dQ = dU + p dV \Rightarrow dQ = dU$$

- ▶ Inre energi $U = m u \Rightarrow dU = m_{tot} du = m_{tot} c_v dT$
- ▶ Integrera 1:a huvudsatsen

$$\int_0^{Q_{in}} dQ = \int_{T_2}^{T_3} m_{tot} c_v dT \Rightarrow Q_{in} = m_{tot} c_v (T_3 - T_2)$$

24 / 36

Isobar process (konstant tryck) – t.ex. förbränning

- Frigjord energi från bränslet

$$Q_{in} = \min(\lambda, 1) \cdot m_f \cdot q_{LHV}$$

- Konstant tryck $dp = 0$

- Entalpidefinitionen + 1:a huvudsatsen

$$H = U + pV \Rightarrow dU = dH - p dV - V dpn$$

$$dQ = dU + p dV = dH - V dp \Rightarrow dQ = dH$$

- Entalpi $H = m h \Rightarrow dH = m_{tot} dh = m_{tot} c_p dT$

- Integrera 1:a huvudsatsen

$$\int_0^{Q_{in}} dQ = \int_{T_2}^{T_3} m_{tot} c_p dT \Rightarrow Q_{in} = m_{tot} c_p (T_3 - T_2)$$

25 / 35

Innehållsförteckning

Repetition

Arbetsprinciper och Momentgenerering

Sammanfattning av termodynamiken

Motor cykelräkning

Jämförelse mellan modell och mätning

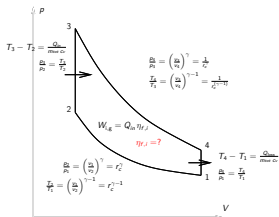
De ideala cyklernas effektivitet

Motor, mer om arbetsprinciperna

26 / 35

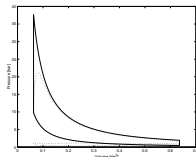
Cykelräkning – p_1 och T_1 givna

Termodynamiken ger systematisk metod för att räkna runt cykeln

27 / 35

Jämförelse mellan mätning och modell

28 / 35

Ideala Ottocykelns effektivitet

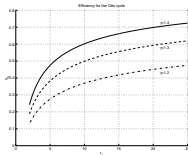
- ▶ Verkningsgrad $\eta_{\text{otto}} = \frac{\text{Arbete ut}}{\text{Tillförd energi}}$
  - ▶ Känner "tillförd energi" Q_{in}
  - ▶ Två sätt att beräkna "arbete ut" W_{out}
    - Integrera arean $W_{\text{out}} = \oint p dV$
Lösa två integraler $\int c \cdot V^{-\gamma} dV$
    - Första lagen: efter en cykel har U inte ändrats
- $$dQ = dU + dW \Rightarrow \Delta Q = \Delta W$$
- $$\Delta W = W_{\text{out}} \quad \Delta Q = Q_{\text{in}} - Q_{\text{loss}}$$
- ▶ $\eta_{\text{otto}} = \frac{W_{\text{out}}}{Q_{\text{in}}} = \frac{Q_{\text{in}} - Q_{\text{loss}}}{Q_{\text{in}}} = 1 - \frac{Q_{\text{loss}}}{Q_{\text{in}}} = 1 - \frac{T_4 - T_1}{T_3 - T_2} = 1 - \frac{1}{r_c^{\gamma-1}}$

29 / 36

Ottocykelns effektivitet

$$\eta_{r,i} = 1 - \frac{1}{r_c^{\gamma-1}}$$

Normalfall $\gamma = 1.3$

Jämför $r_c = 10$ med $r_c = 5$
i ett pV-diagram.
Var förlorar man?

30 / 36

Innehållsförteckning

Repetition

Arbetsprinciper och Momentgenerering

Sammanfattning av termodynamiken

Motor cykelräkning

Motor, mer om arbetsprinciperna
pV diagrammet och andra cykler
Knack – En begränsning

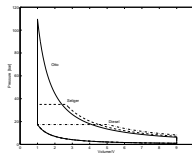
31 / 36

Cykeleffektiviteten och pV-diagrammet

$$\eta_{r,i} = \frac{W}{Q_{\text{in}}}$$

Förutsättning:
Samma Q_{in} .

Vad syns i diagrammet?

$\eta_{\text{Otto}} > \eta_{\text{Seiliger}} > \eta_{\text{Diesel}}$

32 / 36

Cykeffektivitet forts.

Dieselrykel eller cykel med konstant-tryck

$$\eta_{r,i} = 1 - \frac{1}{r_c^{\gamma-1}} \frac{\beta^{\gamma} - 1}{(\beta - 1)\gamma}$$

Seilgericykel eller cykel med begränsat-tryck

$$\eta_{r,i} = 1 - \frac{1}{r_c^{\gamma-1}} \frac{\alpha\beta^{\gamma} - 1}{\alpha(\beta - 1)\gamma + \alpha - 1}$$

Notera att Dieselrykeln ($\alpha = 1$)
och Ottocykeln ($\alpha = 1$ och $\beta = 1$)
är specialfall av Seilgericykeln.

–Alla cykler säger att vi skall ha högt kompressionstal!
–Vad är haken?

Några kolvar som utsatts för knack

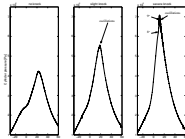

- ▶ Knack (spikning) och oktantal hänger samman
Oktantalet är bränslets motstånd mot självantändning.
- ▶ Krav på styrsystemet
–Hantera olika bränslen.

33 / 36

34 / 36

Knack – En begränsning för bensenmotorer

–Knack kan förstöra motorn!
–Mer om det nästa läsperiod...

Repetition

Luft och bränsle
Modellvalidering

Arbetsprinciper och Momentgenerering

Arbetscykeln
Grundläggande begrepp
Termodynamik

Sammanfattning av termodynamiken

Termodynamiska system, processer, och cykler

Motor cykelräkning

Jämförelse mellan modell och mätning
De ideala cyklernas effektivitet

Motor, mer om arbetsprinciperna

pV diagrammet och andra cykler
Knack – En begränsning

35 / 36

36 / 36